

Єпископ Іларіон: «Християнський світ чекає на врегулювання статусу українського православ'я, а Вселенський патріарх готовий сприяти цьому»

Автор: Юрій ДОРОШЕНКО

Єпископ Іларіон (Рудник) — постать у релігійному житті України нова, але навряд чи випадкова. За більш ніж триста років це перший українець (та ще й громадянин нашої країни), якого висвятив у єпископи Константинопольський патріарх. Наш співрозмовник єдиний із канонічних єпископів-громадян України — не представник Московського патріархату. Попри те, що він має титул єпископа Телмісу (єпископська давньогрецька кафедра) та керує православною єпархією в Португалії, його називають «єпископом з українських питань» Вселенського патріарха. Він доволі молодий за віком, розуміє реалії України, та, за оцінками тих же спостерігачів від релігії, може вже у недалекому майбутньому зіграти надзвичайно важливу роль у питанні надання помісного статусу Українській православної церкві.

Владика Іларіон неохоче дає інтерв'ю і погодився зробити виняток лише для «ДТ». Це перше його інтерв'ю для українських мас-медіа. Відповіді преосвященнішого на запитання достатньо дипломатичні. Пояснення просте — за кожне його слово можуть ухопитися опоненти, що може зашкодити справі. Хоча навіть із цього інтерв'ю можна зробити висновок про те, якою є позиція Вселенської патріархії щодо церковної ситуації в Україні та спробувати спрогнозувати подальший її розвиток.

— Преосвященніший владико, як сталося, що за багато століть ви, громадянин України, вперше стали архієреєм Вселенського патріархату?

— На пропозицію Вселенського патріарха Варфоломія я був

обраний на єпископа Святим і Священним Синодом Константинопольського патріархату 11 січня 2005 року, а 29 січня 2005 року відбулася моя архієрейська хіротонія в Патріаршому кафедральному соборі Св. Юрія, що у Константинополі (Стамбулі). Перед тим, як прийняти цей високий сан, я навчався в Київській духовній семінарії (з 1989 по 1992 рік), а пізніше — на богословському факультеті Солунського державного університету в Греції, там і захистив дисертацію на кафедрі канонічного права. Її тема: «Канонічні зв'язки Київської митрополії з Вселенською патріархією до 1240 року». 1997 року я був пострижений у чернецтво та рукоположений у диякони в Патріаршому ставропігійному монастирі Влатадон митрополитом Тиролойським і Сирентійським Пантелеймоном. 2000 року став пресвітером. Після стажування в Іллінойському університеті Чикаго (США) 2002 року мене направили для пастирського служіння до Португалії. Звичайно, з часів мого навчання в Солунському університеті доводилось як консультанту та перекладачу допомагати Вселенській патріархії в українському церковному питанні. Воно з часів проголошення незалежності України знову, як і в 20-х роках ХХ сторіччя, актуалізувалося. Відомо, що останніми роками багато церковних і релігійних діячів не раз зверталися до Вселенського патріарха у цій справі. Сподіваюся (і передумови свідчать), що це питання з Божою допомогою на цей раз буде вирішене позитивно. З часів хрещення Київської Русі до екзарха Константинопольського патріарха, Київського митрополита Петра Могили, сотні українців були єпископами Вселенської патріархії. Слава Богу, ця традиція, притаманна українському православ'ю ще з часів Св.рівноапостольного Володимира Великого, відновлюється.

— Можна говорити, що ця традиція, починаючи з вас, уже відновилася. Святійший патріарх Варфоломій і синод Константинопольського патріархату певно не випадково призначив вас єпископом у Португалії й Іспанії. Там нині перебуває багато заробітчан-українців. Які перспективи для вашої пастирської роботи?

— Як твердить статистика, офіційно легалізованих громадян України в Португалії більш ніж 70 тисяч. Це переважно молоді люди, яких доля, з відомих причин (маю на увазі економічну

ситуацію в Україні), закинула на край Європи. Більша частина з них повернеться на Батьківщину, дехто напевно залишиться на чужині назавжди. У Португалії порівняно молода діаспора, яка існує тут менш ніж 10 років, а тому подальший розвиток її життя прогнозувати ще зарано. Але наші люди у не завжди легких умовах на чужій землі намагаються не розчинитися серед чужого соціуму. Вони вже утворюють перші православні громади, спілки, недільні школи. Наші громади ще перебувають у стані своєї організації, вони є місіонерськими з обнадійливими перспективами. Багато наших співвітчизників уперше знайшли дорогу до храму, свідомо охрестилися, прийшли в дорослому віці до першої сповіді і, що важливо, — не соромляться своєї прадідівської православної віри. Вони плекають її у чужому релігійно-культурному середовищі.

— Наскільки мені відомо, вам і нині, крім пастирської роботи, доводиться займатися проблемами українського православ'я. Розкажіть про інцидент, який трапився в аеропорту Стамбула, після того, як вас було визначено представником у переговорах між українською владою та Константинопольською патріархією.

— Наступного дня, після зустрічі Вселенського патріарха Варфоломія з президентом України Віктором Ющенком, я був затриманий поліцією в аеропорту Стамбула за абсурдним звинуваченням, що нібито маю підроблені документи громадянина України, фальшиве право дозволу на проживання в Португалії. Мені закидали, що я є не ченцем, а... чеченським терористом. Лише після втручання Генерального консульства України в Стамбулі з усілякими перешкодами вдалося мене звільнити з поліцейського відділка. Зрозуміло, що держава Україна, відповідні інституції Португалії й Вселенська патріархія підтвердили мій статус, який нічого спільного з закидами представників Туреччини не має. Не виключаю, що це була відверта провокація проти мене. 2005 року я тричі в'їжджав на територію Туреччини і тоді не виникало ніяких проблем. Тільки чомусь після моєї участі в зустрічі президента України Віктора Ющенка та Вселенського патріарха Варфоломія I виникли згадані проблеми. В мене не виникає сумніву, що затримання було сплановане силами, які не зацікавлені у врегулюванні

українського церковного питання. Вони, видно, бояться подолання ситуації невідповідним для них шляхом і зацікавлені в консервації існуючого процесу маргіналізації українського православ'я. Певні сили не бажають бачити православну церкву в Україні зі статусом, який має їй відповідати у Вселенському православ'ї.

— Вам не страшно?

— Кожна людина, — навіть найхоробріша, — в якийсь момент може злякатися — це природна реакція організму. Інше питання, чи її дії будуть підкорені цьому страху. Я монах і чудово пам'ятаю, що Бог у Правді, а не в силі.

— Офіційна делегація Вселенського патріархату (куди входили і ви) під час перебування в Києві навесні нинішнього року заявила, що Константинопольський престол сприймає Україну як свою канонічну територію. Чи не могли б ви пояснити докладніше, що це означає для православних України на практиці та чим була викликана ця заява?

— За патріархом Константинопольським Фотієм (877—886 рр.), у православній церкві адміністративні церковні зміни наступають услід за політичними у країні. Як свідчить церковна історія, після розпаду Оттоманської імперії у XIX сторіччі Вселенська патріархія врегулювала статус православних церков у новоутворених балканських державах, а в XX сторіччі — православних церков у Польщі, Албанії, Чехословаччині, Фінляндії, Естонії. Україна як незалежна держава відбулася. Це засвідчила й нещодавня помаранчева революція. Тепер час і віддана праця громадян нашої країни працюють на українську націю. Немає ніяких сумнівів, що українське церковне питання рано чи пізно з Божою поміччю буде вирішено — це вже незворотний процес.

— В Україні багато говориться про незворотність процесу, але реальних кроків на шляху поки обмаль. Натомість маємо чимало декларацій на найвищих щаблях влади — про потребу помісної УПЦ говорили всі три президенти України: Леонід Кравчук, Леонід Кучма,

а тепер Віктор Ющенко. Що ж українці повинні зробити для того, щоб пришвидшити надання Українській православної церкві помісного статусу та перевести з площини декларативності у реальність?

— Найперше треба розуміти, що проблеми українців розв'яжуть самі українці, а православні інших країн можуть тільки сприяти або перешкоджати цим процесам. Перспектива надання відповідного канонічного статусу залежить від тих осіб, які себе та своє майбутнє ідентифікують із українським православ'ям і їх здатності до об'єднання. Православні українці повинні прискорити процес відновлення єдності між собою, намагатися відновити мирні зв'язки, які будуть фундаментом усякого щирого діалогу. Це, зрештою, вестиме до об'єднавчих процесів. Поділ українського православ'я на частини ускладнює позитивне вирішення цього питання. Тому противники українського православ'я намагаються всіма доступними засобами перешкоджати об'єднавчим процесам, використовуючи весь спектр можливих засобів. На жаль, поки що відбуваються процеси, які не сприяють об'єднанню, але іншого шляху до вирішення українського церковного питання немає. Отож, повторюся: православні українці, якщо хочуть пришвидшити процес визначення належного канонічного статусу українського православ'я, повинні активізувати свої об'єднавчі зусилля. Мабуть, кожен православний у цілому світі лише з болем у серці може дивитися на розділення українського православ'я, йому тяжко дивитися на те, як не один мільйон його братів у вірі ходить із тавром розкольників чи неканонічного.

— Відомо, що між Вселенською та Московською патріархіями велися перемовини з приводу української ситуації. До речі, які результати цих нарад? Наскільки рішучим є прагнення Вселенської патріархії допомогти українському православ'ю?

— Переговори між Вселенським і Московським патріархатами стосовно ситуації в Україні ведуться вже не один рік, і, будемо сподіватися, що вони принесуть позитивні результати у дусі християнської любові. Чого гріха таїти — особливих, позитивних наслідків переговорів ми поки не маємо.

Складається враження, що просто затягується час для консервації існуючої ситуації до сприятливих політико-церковних умов. Сам факт переговорів свідчить, що Московський патріархат не в змозі самостійно вирішити це питання. Хочу наголосити, що воно є надзвичайно актуальним. Особливо після проголошення незалежності української держави та появи бажання мільйонів православних українців мати свою помісну церкву. Проблема виникла без участі Матері Церкви — Вселенської патріархії, а от урегулювати її без авторитету Константинопольського патріарха, як показує досвід, не можна. Московський патріархат триста років керував Київською митрополією в умовах політичної залежності України від Росії. Україна не мала статусу держави. Можливо, тоді залежність Київської митрополії від Московського патріаршого престолу й мала свою логіку. Але тепер політичні умови змінилися — Україна проголосила незалежність, а помаранчева революція переконала весь світ, що це не вигадка купки політиків, а політична реальність. На мій погляд, майбутнє українського православ'я без змін його канонічної іпостасі несе фатально загрозові наслідки для православ'я як тисячолітнього релігійно-культурного чинника самоідентифікації української нації. Збереження теперішнього неврегульованого статусу православної церкви в Україні може породити серйозні проблеми для Вселенського православ'я, які будуть уцілому ослаблювати його місію і місце в сучасному християнському світі.

Тепер про Вселенську патріархію... Сьогодні дехто незадоволений тим, що Святійший патріарх Варфоломій із такою увагою та розумінням ставиться до проблем України. Тисячолітній духовний зв'язок Матері Церкви з українським православ'ям є неперервним. Право й обов'язок Матері Церкви сприяти подоланню тимчасових розділень українського народу та надати відповідний статус українському православ'ю.

— Ви були учасником зустрічі президента України Віктора Ющенка зі Вселенським патріархом Варфоломієм. Чи змінилася позиція нової влади стосовно конфесійної ситуації?

— Як я зрозумів із тривалої розмови з Віктором Ющенком, найбільша його відмінність від попередника у тому, що Віктор Андрійович — глибоко віруюча людина. Відчувалося, що відвідання резиденції Святійшого патріарха для нього не було черговим формальним пунктом поїздки. Президент цікавився історією Вселенської церкви, її історичними зв'язками з Київською митрополією. Думаю, його мудра, виважена позиція, помножена на волю народу та головне — Божу допомогу, дасть результати, і українське православ'я посяде своє належне місце у сім'ї інших церков Вселенського православ'я. Знаєте, я в Португалії уважно спостерігаю за подіями в Україні, тому розумію: нова влада переживає нині випробування. Більша частина відповідальності за все, що відбувається в державі, лягає на плечі саме президента. Я щоденно молюся, аби Господь Бог дав йому сил і мудрості, і сподіваюся, що він зможе виконати покладену на нього історичну місію.

Єпископ Телмісу Іларіон (в миру — Роман Рудник) — народився 14 лютого 1972 року у Львові. 1989 року вступив на II курс Київської духовної семінарії. За рекомендацією архієпископа Скопу Всеволода і з благословіння Вселенського патріарха продовжив навчання на богословському факультеті Солунського державного університету Св. Дмитрія. 1997 р. — отримав диплом і продовжив навчання в аспірантурі. Кандидат богослів'я. 12 січня 2005 року — став єпископом-помічником митрополита Італії й Португалії. Громадянин України.

Copyright © 1994-2008. «Дзеркало тижня» Всі права захищені.